

Iz pedagoške teorije i prakse

37.013.2:37.016:37.064.3

Stručni članak

Nikola Vuković, prof.

Uloga školskog pedagoga u razvoju socijalnih kompetencija učenika

Sažetak

Najnovija reformrska nastojanja imaju cilj razvijati kompetencije kod učenika koje će im pomoći u budućem školovanju i radu. U ovom članku naglasak je na radu školskog pedagoga s učenicima te na razvoju socijalnih kompetencija učenika. Postati socijalno kompetentna osoba znači usvojiti prosocijalna ponašanja i određene vještine koje omogućavaju razumijevanje svoje okoline i djelotvorno snalaženje u svakodnevnim situacijama. Djeca još i prije polaska u školu stječu određenu razinu socijalne kompetencije koju je potrebno tijekom školovanja unaprijediti te učenicima omogućiti stjecanje novih socijalnih vještina koje su im potrebne za snalaženje u novoj okolini. Osim učitelja u ovom važnom poslu dio odgovornosti je i na školskom pedagogu. Školski pedagog u osnovnoj školi prati rast, razvoj, učenje i napredak učenika od upisa u školu pa sve do završetka osnovne škole. Škola je zajednica učenja, igre, druženja i razvoja u kojoj se svaki pojedinac razvija prema svojim individualnim sposobnostima. Brajša-Žganec (2002) navodi kako „dječji socijalni razvoj obuhvaća ponašanja, stavove i afekte sjedinjene u dječjoj interakciji s odraslima i vršnjacima“ (str. 23). Dakle, obiteljski dom i škola prve su zajednice u kojima učenik razvija svoje socijalne kompetencije. Zajednički rad učitelja i stručnih suradnika na razvoju socijalnih kompetencija učenika ima cilj pripremiti učenike za život i rad u društvu te kod učenika stvoriti osjećaj za zajednicu. To se ostvaruje odnosima s učiteljima, stručnim suradnicima, kao i s ostalim učenicima, najčešće svojim vršnjacima, te ostalim odraslim osobama koje na bilo koji način sudjeluju u neposrednom radu u školi i na taj način pomažu razvoju socijalnih kompetencija učenika. Gledano u školskom kontekstu, govorimo o kurikulu usmjerenom

prema učeniku gdje se učenička mišljenja, ciljevi i razvojne potrebe poštuju, a interakcija odgoja i obrazovanja temelji na međusobnim odnosima. U članku se razmatra o područjima rada školskog pedagoga vezanim za razvoj socijalnih kompetencija učenika, organizaciji timskog rada u svrhu unapređenja socijalnih vještina učenika, vršnjačkoj podršci te radu školskog pedagoga s učiteljima, učenicima i njihovim roditeljima na razvoju socijalnih kompetencija učenika.

Ključne riječi: socijalne kompetencije, socijalizacija, timski rad, savjetovanje, stručna podrška

Uvodne napomene

Socijalna kompetencija je vrlo širok pojam te ni u literaturi nije jednoznačno određen. U današnjim se školama suviše pozornosti posvećuje stjecanju različitih znanja na štetu razvijanja socijalne kompetencije učenika. Znanje se kontinuirano multiplicira te se pred učenika i školu stavlja sve veći zahtjevi koje treba zadovoljiti. Osim procesa učenja i stjecanja različitih znanja velik izazov u radu učitelja i stručnih suradnika predstavljaju sadržaji vezani za razvoj socijalnih kompetencija učenika koje će učenicima omogućiti kvalitetan rad u školskoj zajednici, a kasnije u društvenoj zajednici. Školski pedagog upravo na tom području može pružiti podršku i pomoć učiteljima, učenicima i njihovim roditeljima zajedničkim radom na mnogim školskim projektima i sadržajima koji doprinose razvoju sposobnosti i vještina potrebnih za snalaženje učenika u različitim situacijama. To je ujedno i prioritet ovih reformskih nastojanja kojima danas svjedočimo. Uloga školskog pedagoga je stvaranje razvojnog i poticajnog okruženja u kojem će se odvijati odgojno-obrazovni proces. Povezivanje obiteljskog

doma i škole te koordinacija između roditelja i učitelja važan je posao školskog pedagoga. Može se reći da su obitelj i škola odgojno-obrazovne zajednice koje imaju snažan utjecaj na dijete, odnosno učenika. „Ono je ‘drugo’ prirodno okruženje u kojem dijete obavlja različite aktivnosti...” (Klarin, 2006., str. 83). Školski prostor i ostali prostor gdje se odvija neposredan rad učenika i učitelja mora postati obogaćen korisnim sadržajima za učenike, pristupačnim i zanimljivim metodama i oblicima rada u kojima će učenici prema svojim individualnim sposobnostima postizati maksimalne rezultate. Interakcija između takvog okruženja i procesa učenja potiče cjelokupni razvoj učenika. U takvom okruženju učenici međusobno komuniciraju, druže se, uče i jedni druge nadopunjuju te unapređuju svoje socijalne kompetencije koje potiču cjelokupni razvoj svakog učenika. Osnovna škola kao društvena zajednica ostavlja na učenike neizmjeran trag. Međusobni odnosi i interakcija između učenika i školske sredine usmjerava učenika na određena ponašanja. Prema tome, za vrijeme osnovnoškolskog razdoblja učitelji i stručni suradnici imaju veliku odgovornost razvijanja socijalnih kompetencija

jer će rano stečena iskustva, stavove i ponašanja učenici dalje razvijati u međuljudskim odnosima. Kako bi učitelji i stručni suradnici mogli što kvalitetnije organizirati odgojno-obrazovni rad s učenicima, potrebno je njihovo stručno usavršavanje. Uloga školskog pedagoga je organizirati stručna usavršavanja unutar škole s ciljem razvoja organizacijskih, poduzetničkih, socijalnih kompetencija učitelja koji će tijekom svog rada primjenjivati različite oblike i metode rada s učenicima. Organizacijom predavanja, izvođenjem pedagoških radionica te metodičkim prikazima rada po pojedinim područjima, školski pedagog motivira učitelje za njihov drukčiji pristup radu. U nastavni proces svakako valja uključiti timski rad, iskustveno učenje, javne nastupe učenika, prezentacije i slične oblike rada koji unapređuju socijalne kompetencije. Timska nastava i timski pristup radu dobar je početak za razvoj socijalnih kompetencija sudionika odgojno-obrazovnog rada. Za razliku od grupnog rada u kojem su učenici izvršavali postavljene zadatke, u timskom radu učitelji i učenici zajednički rade na odabranom projektu, nastavnom sadržaju ili istraživanju. Komunikacija između sudionika je stalna i potiče na daljnji razvoj interakcije te unapređuje socijalne kompetencije svakog pojedinca. Radeći u timu, učenici razvijaju interpersonalnu komunikaciju, prepoznaju i uvažavaju individualne razlike, međusobno se nadopunjuju, postižu bolje rezultate u učenju, a sve to dovodi do razvoja pozitivnih karakteristika svakog pojedinog učenika. Osim redovne nastave učitelji u neposrednom radu s učenicima mogu razvijati njihove socijalne kompetencije na satu razrednika, izvannastavnim aktivnostima, igrom, druženjem i posjetima

lokalitetima i ustanovama izvan školskog okruženja. Školski pedagog uključuje se u pojedine aktivnosti i u neposrednom radu s učenicima i učiteljima te sudjeluje u ostvarivanju programa odgoja i obrazovanja čiji su ishodi vezani za razvoj kompetencija učenika, a posebno socijalnih kompetencija. Posao školskog pedagoga je koordiniranje rada na pojedinim aktivnostima te uključivanje vanjskih suradnika u neposredni rad. Tu se ponajprije misli na roditelje učenika, predstavnike pojedinih ustanova i društava s kojima škola surađuje i s kojima ostvaruje pojedine oblike nastavnog rada. Uloga školskog pedagoga je u osmišljavanju, planiranju i programiranju, sudjelovanju u realizaciji zacrtanih aktivnosti, vrednovanju rada i predlaganju mjera za unapređivanje rada na razvoju socijalnih kompetencija učenika. Pružanje podrške učiteljima i učenicima te posao vrednovanja njihova zajedničkog rada važan je dio u kojem školski pedagog može svojim radom, znanjima i iskustvom pomoći kreirati sadržaje rada i ishode rada u cilju unapređenja socijalnih kompetencija učenika.

Područja rada školskog pedagoga na razvoju socijalnih kompetencija

Socijalna kompetencija sastoji se od onih sposobnosti koje pojedincu omogućavaju lakše stvaranje, razvijanje i održavanje međuljudskih odnosa. Kod referiranja na socijalne kompetencije koriste se različiti termini kao što su socijalna inteligencija, socijalne vještine i socijalna (interpersonalna) kompetencija, a za koje neki autori smatraju da se radi o istoj pojavi (Brdar, 1992). Autorica spominje Thorndikea

kao prvog autora koji je istaknuo kako je socijalna inteligencija zasebna sposobnost. Prema njegovom mišljenju socijalna se inteligencija sastoji od dvije sposobnosti. Prva je sposobnost razumijevanja drugih, a druga sposobnost je sposobnost ispravnog ponašanja u interakciji s drugim ljudima. On govori kako druga sposobnost socijalne inteligencije, ispravno ponašanje, pretpostavlja interpersonalno razumijevanje drugih ljudi. No ističe kako nije dovoljno imati samo sposobnost interpersonalnog razumijevanja kako bismo se razborito socijalno ponašali. U literaturi se uz socijalne kompetencije često spominju i socijalne vještine. Van Hasselt i sur. (1979) prema Brdar (1993) u određivanju pojma socijalne vještine naznačili su tri glavne značajke, a one su:

1. ponašanja nisu identična u svakoj socijalnoj situaciji; ona moraju varirati, odnosno moraju se prilagođavati društvenom trenutku u kojem se trenutno nalaze

2. socijalno je ponašanje naučeno, što znači da je interpersonalna djelotvornost određena stjecanjem verbalnih i neverbalnih komponenti ponašanja

3. socijalna ponašanja ne smiju naškoditi drugim ljudima.

Socijalne vještine uključuju interpersonalna ponašanja koja su naučena i koja pojedinac može u svakom trenutku kontrolirati i prilagođavati u društvenoj situaciji. Društvena umijeća odnose se na način kako dijete pristupa i komunicira s drugima, način na koji rješava nesuglasice, odnosno sukobe, na spremnost na suradnju, poštivanje osobnosti i različitosti drugoga ... (Brajša-Žganec, 2003). Unapređenje ovog područja rada školski pedagog ostvaruje predava-

njima i radionicama s učenicima na području građanskog odgoja, odgoja i obrazovanja za ljudska prava, nenasilnog rješavanja sukoba, kao i različitim oblicima preventivnih programa. Ovaj dio rada školski pedagog najčešće ostvaruje sa školskom psihologinjom i razrednicima. Socijalne kompetencije određuju način na koji će pojedinac upotrijebiti socijalne vještine u određenoj socijalnoj situaciji. Socijalne kompetencije podrazumijevaju sve oblike pozitivnog djelovanja pojedinca u svim socijalnim situacijama tijekom njegova života. Zbog toga „stabilnost socijalne kompetentnosti jedan je od ključnih temelja za životna postignuća...“ (Jurčević Lozančić, 2016, str.18). Dijete počinje razvijati socijalne kompetencije već u najranijoj dobi svoga života te ih nastavlja razvijati tijekom svoga odrastanja. Ukoliko dijete ne razvije stabilnost socijalne kompetentnosti, u odrasloj dobi mogu se pojaviti ozbiljni problemi zbog kojih pojedinac neće moći ostvarivati osobne i socijalne uspjehe. Uloga školskog pedagoga na području razvoja kompetencija kod učenika sastoji se u osmišljavanju, provedbi i vrednovanju nastavnih situacija koje će omogućiti da učenici razvijaju svoje kompetencije. Budući da je škola socijalna zajednica u kojoj se svakodnevno odvijaju različite socijalne situacije, to je ujedno i mjesto pogodno za razvoj socijalnih vještina i kompetencija. Učenici u međusobnoj interakciji s drugim učenicima, učiteljima, stručnim suradnicima i vanjskim suradnicima razvijaju svoje sposobnosti, vještine i stvaraju navike koje im koriste u socijalnim kontaktima. Školski je pedagog odgovoran da, u suradnji s učiteljima i učenicima, prilagođava i unapređuje sustave i modele, sadržaje i sredstva, metode i oblike

odgojno-obrazovnog rada. Današnja škola nisu samo obvezni predmeti i obvezni planovi i programi te predmetni kurikulumi, već je škola postala mjesto oblikovanja, istraživanja, planiranja i programiranja novih sadržaja, eksperimentiranja i učenja za budućnost. Ovo se ponajviše odnosi na promjenu školskog kurikula, promjenu i usavršavanje udžbenika, korištenje e-udžbenika i informatizaciju cjelokupnog rada u školi. U radu s učiteljima školski pedagog naglašava profesionalna prava učitelja, potiče ih na slobodu i kreativnost, budi u njima spremnost na inovacije, korištenje osobnih stručnih snaga te tako, u zajedništvu sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada, izgrađuje pozitivno i kreativno školsko ozračje. Bez kreativnog pristupa radu, samostalnosti i autonomije u pristupu radu ne možemo očekivati i napredak u provedbi reforme škole. Uključivanje učenika u sve etape nastavnog procesa, njihov aktivni odnos prema učenju i poučavanju doprinosi razvoju kompetencija učenika, a posebno socijalnih kompetencija. U svom neposrednom radu sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada školski pedagog sve aktivnosti usmjerava prema suvremenim pedagoškim, psihološkim, socijalnim i drugim pojavama koje dominiraju u današnjem društvu, a tiču se razvoja djece i mladih. Ovaj dio svog rada školski pedagog ostvaruje s učiteljima na školskim stručnim vijećima, razrednim i učiteljskim vijećima te različitim oblicima stručnog usavršavanja u školi. Bez kvalitetnog i permanentnog usavršavanja svih učitelja i stručnih suradnika nema ni poboljšanja odgojno-obrazovne prakse. U radu s učenicima školski pedagog na Satovima razrednika također usmjerava učenike na nove oblike

rada u školi, potiče ih na kreativnost, uključivanje u školske projekte, akcijska istraživanja te na vrednovanje rada s ciljem unapređivanja učenja, razvoj vještina i navika te razvoj kompetencija koje će učenicima koristiti u daljnjem radu. U tijeku je reforma škole u kojoj učenici postaju aktivni sudionici neposrednog rada u zajedništvu s učiteljima. Škola u odnosu na dosadašnju školu mijenja svoj identitet i širi svoju pedagošku djelatnost izvan nastavnog procesa. Kurikulum škole dokument je koji bi svakako trebao sadržavati ova područja: učenje i poučavanje, školski menadžment, kulturu škole, strategije razvoja škole, kvalitetno stručno usavršavanje svih djelatnika škole te učinkovitost škole. Školski pedagog za vrijeme sudjelovanja u predlaganju školskog kurikula u suradnji s ravnateljem škole i učiteljima treba stvarati takav školski kurikulum koji će biti prepoznatljiv, predvidjeti načine rada s učenicima i roditeljima, a s ciljem obrazlaganja očekivanih ishoda zajedničkog rada, uključiti što više vanjskih suradnika koji su spremni pomoći u ostvarivanju školskog kurikula te predvidjeti načine vrednovanja rada i prezentacije rada škole u okruženju u kojem škola djeluje, pa i šire. Sve ovo (i još mnogo drugih područja vezanih za školski kurikulum) predstavlja izazov školskom pedagogu i svim zaposlenicima škole. Traženje rješenja i odgovora na mnogobrojna pitanja, pronalaženje novih metoda i oblika rada čini osnovu rada školskog pedagoga. Uloga školskog pedagoga je u savjetovanju, pružanju podrške i koordiniranju zajedničkih aktivnosti svih sudionika odgojno-obrazovnog rada. Reforma školstva podrazumijeva uvođenje kvalitetnih akcijskih istraživanja u rad školskog pedagoga kao i učitelja. Istraživački pristup i

uključivanje učenika, učitelja i roditelja učenika pomaže u valorizaciji školskih aktivnosti, a dobiveni rezultati dobra su osnova za predlaganje mjera u cilju unapređivanja odgojno-obrazovne prakse. Rad školskog pedagoga s učenicima i razvoj socijalnih kompetencija učenika ima cilj unapređivanje pojedinih sastavnica socijalnih kompetencija kao što su jačanje samopouzdanja, podučavanje nenasilnom rješavanju sukoba, empatija, aktivno slušanje, tolerancija, poticanje suradnje i sl.

Timski rad u školi i razvoj socijalnih kompetencija učenika

Pokretanjem školske reforme pred suvremenu školu postavljeni su veliki izazovi i društveno uvjetovani zahtjevi u skladu s kojima mora uspješno funkcionirati. Zadatak je svih zaposlenika škole, a u prvom redu ravnatelja i školskih pedagoga, raditi na uvođenju kvalitetnih promjena, pozitivnih uvjeta rada, motivacije i timskog rada radi postizanja odgojno-obrazovnih ciljeva i unapređivanja kvalitete cjelokupnog odgojno-obrazovnog rada škole za dobrobit učenika. Jedan od najvažnijih čimbenika uspješnog funkcioniranja škole je timski rad. Timski rad oblik je koordinirane aktivnosti i interakcije skupine pojedinaca koji rade na unaprijed zajednički definiranim ciljevima kako bi obavili određene zadatke i došli do zajedničkog cilja. Školski pedagog i ranije je dio svojih poslova i zadaća radio u timu s ostalim stručnim suradnicima i učiteljima. Školski pedagog je u svojem pedagoškom radu okružen skupnom dinamikom i kao takav nužno okuplja timove da bi se rješavala razna pitanja vezana uz odgojno-obrazovni

proces. (Šnidarić, 2009). Član je povjerenstva za upis djece u školu te sudjeluje u rasporedu učenika prvog razreda u razredna odjeljenja, priprema ispitne materijale za ispitivanje djece na početku školovanja, pomaže učiteljima u pripremanju nastavnog sadržaja i metoda rada, sudjeluje u programiranju rada i u radu stručnih aktiva učitelja, pomaže razrednicima u upravljanju razrednim odjelima te pomaže učiteljima u njihovu radu. Osim savjetodavnog rada školski pedagog pruža podršku učiteljima u njihovim inovacijama i cjelokupnom radu. Jedan od temelja i razloga postojanja timskog rada je sinergija. „Sinergiju je najjednostavnije definirati kao pojavu da dva ili više elemenata nekog sustava, djelujući zajedno, daju veće efekte od onih koji bi se ostvarili zbrojem pojedinačnih djelovanja.“ (Tudor i Srića, 1998., str. 18). Za uspješan timski rad u školi potrebno je pripremiti, organizirati i ostvariti nekoliko preduvjeta. U prvom redu to su otvoreni odnosi među članovima tima u kojima svaki pojedini član može naučiti kako uspostaviti dobar, tolerantan i suradnički odnos s ostalim članovima tima. Za uspješnu suradnju potrebna je i otvorena komunikacija kojom će članovi tima međusobno vršiti razmjenu informacija, ideja i osjećaja. Komunikacija je nužna kao dio pedagoškog vođenja jer omogućuje razmjenu informacija, osjećaja i mišljenja. (Jurčić, 2004). Kvalitetnom i otvorenom komunikacijom stvara se empatija, međuljudsko razumijevanje, sposobnost uživljavanja u tuđe emocionalno stanje, što uvelike pomaže uspostavljanju prijateljskog odnosa među članovima tima. Kako bi suradnja bila uspješna, potrebno je biti spreman odreći se osobnih interesa kako bi u prvi plan došlo opće dobro škole i učeni-

ka, a za to je u suradničkim odnosima potrebna objektivna i konstruktivna rasprava. Za timski rad važno je postavljanje jasnih ciljeva kako bi tim uspješno djelovao i postigao predviđene rezultate. Neka obilježja dobrog tima, koje navode Tudor i Srića (1998), su skupna kreativnost, ravnopravan položaj članova te pozitivno ozračje unutar tima:

- kontinuirana skupna kreativnost i poduzetnost pomažu da se cilj dosegne što prije i što potpunije

- ravnopravan položaj članova daje mogućnost stalnog i potpunog razvoja svakog pojedinca i tima u cjelini, iskazivanja i uporabe svih njihovih radnih i misaonih sposobnosti; pojedine uloge mogu biti značajnije (u odgojno-obrazovnoj instituciji to su uloge ravnatelja i stručnih suradnika koje podrazumijevaju veću odgovornost), ali su ljudi jednakog položaja – jedni nemaju veća prava od drugih, propisi i norme vrijede za svakoga jednako

- pozitivno ozračje u kojemu se prepoznaju snažna motivacija, jaka skupna kohezija, sklad odnosa, otvorena komunikacija, timski ponos i entuzijizam.

I na kraju, ništa manje važna je dokumentacijska djelatnost školskog pedagoga. Nakon ostvarenih aktivnosti u timskom radu školski pedagog u zajedništvu sa sudionicima timskog rada analizira rad, donosi zaključke i predlaže preporuke za unapređivanje rada na pojedinom području. Pedagoška dokumentacija izvor je informacija za pedagoška istraživanja, kao i za usavršavanje i informiranje učitelja. Sređena dokumentacija o radu omogućuje školskom pedagogu brzo informiranje o aktualnoj problematici, a čvrsti oslonac na dokumente olak-

šava im praćenje problema kroz duže vrijeme. Školski pedagog kao stručnjak na temelju evaluacije rada škole izvještava o rezultatima škole (Staničić, 2000). Kako bi se što više učitelja i stručnih suradnika uključilo u timski rad na području razvoja socijalnih kompetencija učenika, potrebno je njihovo stručno usavršavanje. Uloga školskog pedagoga je pripremiti samog sebe, a kasnije i učitelje na sudjelovanje u timskom radu. Svakako treba održati predavanje na školskim stručnim aktivima na temu timskog rada, određivanja timskih uloga, izbora područja rada za timski pristup radu s učenicima te vrednovanje timskog rada. Isto tako zadaća je školskog pedagoga rad s učenicima i njihovo pripremanje za timski rad. Učenicima je potrebno objasniti razliku između grupnog i timskog rada, ukazati im na prednosti i nedostatke timskog rada te ih motivirati za timski rad. Najčešće se ovakve aktivnosti izvode s učenicima koji su uključeni u dodatnu nastavu, izbornu nastavu ili u nekoj od interesnih skupina u koje su uključeni učenici podjednakih interesa, znanja, sposobnosti i karakteristika. Socijalne kompetencije, osim u razrednom odjelu, razvijaju se sudjelovanjem u školskim projekatima, malim školskim akcijskim istraživanjima, kulturnoj i društvenoj djelatnosti škole, kao i u drugim oblicima i područjima rada u kojima je važna sinergija učenika kako bi ostvarili predviđene ishode rada. U suradnji s ravnateljem škole školski pedagog radi i na rješavanju određenih konfliktnih situacija u školi ili vezanih za školu. Za uspješan timski rad bitno je naučiti tehnike rješavanja konflikata i ponašanja u svađi (Brajša, 1994). Te vještine trebali bi uspješno koristiti svi članovi školskog stručnog tima, a osobito ravnatelj kao

njegov vođa, čija socijalna kompetencija treba obuhvaćati znanja i sposobnosti vezane uz međuljudske odnose, motiviranje školskog osoblja i rješavanje sukoba i nesporazuma u radu (Staničić, 2004). Osim predavanja na učiteljskom vijeću školski pedagog može organizirati radionice za učenike i učitelje. Poželjno je da predavači i voditelji radionica budu stručnjaci različitih profila. Jedna od uloga školskog pedagoga je da u suradnji s ravnateljem škole osigura kvalitetno stručno usavršavanje učitelja i stručnih suradnika na način da pozovu vanjske predavače, metodičare i vrsne didaktičare. Vrlo važnu ulogu u osmišljavanju i unapređivanju socijalnih kompetencija učenika ima i Tim za kvalitetu u kojem je i školski pedagog. Od školskih timova očekuje se da prepoznaju potrebe učenika, planiraju i razvijaju sadržaje školskog kurikula na razini razreda i škole, ali i da uvode inovacije u školu. Timski rad u pojedinim područjima nastavnog procesa svakako je inovacija u školskom radu. Od timova u školi zahtijeva se da maksimalno koriste svoje temeljno znanje te da svaki član jednako doprinosi, ovisno o području i razini svog znanja, uz daljnje proširivanje i usavršavanje. Osim tima za kvalitetu školski pedagog svoje djelovanje ostvaruje i radom školskog stručnog tim u kojem su osim njega psiholog, logoped, rehabilitator edukator i školski knjižničar. Stručni tim škole ima određenu viziju o tome što i kako činiti tijekom ostvarivanja cilja o uspješnoj školi te okuplja učitelje i ravnatelja za ostvarenje svojih zamisli. Osim toga, dio poslova rade s učenicima i njihovim roditeljima, a sve s ciljem stvaranja prepoznatljivosti škole i uključivanja učenika u sve etape nastavnog procesa. Savjetovanje i pružanje podrške sudi-

onicima odgojno-obrazovnog procesa sastavni je dio rada stručnih suradnika. Za uspješan rad na razvoju socijalnih kompetencija školski pedagog treba surađivati s pojedincima ili skupinama izvan škole, najprije u okruženju škole. Odgovarajuće osposobljen pedagog svjestan je konteksta i potreba zajednice u kojoj djeluje, posjeduje znanja o svim sustavima koji sudjeluju u institucionalnom odgoju i obrazovanju, osposobljen je za komunikaciju, sposoban je graditi partnerske odnose i unapređivati odnose u zajednici koja uči, sposoban intervenirati, ali i prevenirati, spreman i sposoban evaluirati svoj rad i rad drugih te raditi na vlastitom usavršavanju (Maleš i sur., 2010).

Utjecaj vršnjaka na razvoj socijalne kompetencije

Škole bi trebale osigurati sigurne uvjete za rad kako učenicima, tako i učiteljima, i zato treba razvijati sustav pravila i program rada kako bi se neposredan odgojno-obrazovni rad odvijao u pozitivnom i poticajnom okruženju. Uloga školskog pedagoga na ovom području rada škole svakako je važna. Od školskog pedagoga očekuje se da u suradnji s ravnateljem škole, razrednicima i predmetnim učiteljima predlaže, osigurava i podržava aktivnosti koje bi trebale funkcionirati na način da omogućavaju zadovoljavanje potreba učenika. U interakciji s vršnjacima, učenici uče kako i zašto trebaju surađivati, pomažu jedni drugima te se uče prosocijalnome ponašanju. U razrednom odjelu ili skupini učenici uče poštivati dogovor, pravila ponašanja, kako riješiti konflikte i postići kompromis te se uče odgovornome ponašanju. Sve

navedeno pridonosi tome da učenici postaju osjetljivi na potrebe drugih, toleriraju različitost i na taj način razvijaju socijalne vještine, kao što je socijalno kompetentno ponašanje. Osim što vršnjaci mogu imati pozitivan utjecaj na razvoj socijalne kompetencije, jednako tako, kod učenika koji su odbačeni iz različitih razloga, utjecaj je negativan. Učenici koji nisu prihvaćeni nemaju priliku steći iskustvo u odnosima s drugima te nemaju priliku razviti svoju socijalnu kompetentnost, čime se stvara začarani krug odbačenosti. Pružanje pomoći učenicima i učiteljima u rješavanju određenih problema, a posebno problema vezanih za socijalno ponašanje, odgovoran je posao školskog pedagoga. Najčešće se ostvaruje putem međusobne komunikacije, razgovora, savjetovanja i pružanja podrške sudionicima odgojno-obrazovnog rada. Općenito, komunikacija predstavlja „dio svakodnevnih odgojno-obrazovnih prakse jer pruža razmjenu informacija, mišljenja i osjećaja, stoga su komunikacijske vještine jedne od ključnih kompetencija svakog stručnog suradnika i važan su preduvjet kvalitetnih profesionalnih međuljudskih odnosa.“ (Fajdetić, Šnidarić, 2014, str. 248). Svaki školski pedagog ne može na jednak način uspostaviti kontakt sa svakim učenikom. Neki od elemenata koji su potrebni za uspješnu komunikaciju između pedagoga i učenika su osobna naklonost, poznavanje, interes, stavovi i vrijednosti, inteligencija, socijalno porijeklo i metode rada (Uzelac, 1993). Upravo je zbog toga potrebno stalno stručno usavršavanje školskog pedagoga i svih učitelja na području komunikacije i razvoja kompetencija. Rad školskog pedagoga s učenicima na području razvoja socijalnih kompetencija osim razgovora,

savjetovanja i pružanja podrške odvija se putem radionica, igranja uloga, debate, zapisivanja ideja na ploči, „oluje ideja“, koje doprinose međusobnoj komunikaciji u razrednom odjelu ili skupini. U školama u kojima je uz školskog pedagoga zaposlen i psiholog, svakako je potreban timski rad s učenicima. Rezultati kontinuiranog preventivnog rada ili rada na jačanju osobnosti učenika bit će kvalitetniji kad se uključi veći broj stručnjaka. Valja napomenuti da je potrebno paralelno raditi i s roditeljima učenika. Najčešće je to tijekom predavanja na roditeljskom sastanku, predavanja i razgovora s određenom skupinom roditelja, a sve više i tijekom radionica za roditelje. Akcijska istraživanja školskog pedagoga na području utjecaja vršnjaka na pojedinca potrebna su i mogu pomoći oko rješavanja problema ili unapređenja rada na razvoju socijalnih kompetencija učenika. Utjecaj vršnjaka na razvoj socijalnih kompetencija pojedinca treba usmjeravati na pozitivna potkrepljenja i organiziranje razrednih ili grupnih aktivnosti u kojima učenici međusobno u interakciji motiviraju jedni druge na akciju. Dobar primjer za to je međusobno pomaganje u rješavanju domaćih zadaća, učenju, školskim projektima, pomaganje u organiziranju zajedničkih školskih akcija, sportskih i društvenih događaja u školi, natjecanjima i suradničkim odnosima u razrednom odjelu ili na razini škole. Osim toga, uloga školskog pedagoga je da u zajedništvu s učiteljima uključuje učenike pojedinih skupina ili cijelih razrednih odjela na pomaganje pojedincima, obiteljima ili široj društvenoj zajednici. Dobar primjer za to je volontiranje i pomaganje drugima, povezivanje s društvima i klubovima izvan škole te rad na zajedničkim akcijama. Zajednički rad učenika

i odraslih osoba doprinosi razvoju socijalnih kompetencija učenika. U školama u kojima ima pripadnika nacionalnih manjina ili migranata, potrebno je osmisliti dodatne aktivnosti koje će svim učenicima škole omogućiti jednake mogućnosti i jednake šanse za uspjeh prema sposobnosti svakog pojedinog učenika. Interkulturalni odgoj i obrazovanje kao i inkluzija učenika s teškoćama u redovne razredne odjele područje su koje predstavlja izazov u radu školskog pedagoga i učitelja. Ovo je također značajno područje za rad učitelja i stručnih suradnika na razvoju socijalnih kompetencija učenika. Prosocijalno ponašanje je ponašanje usmjereno na dobrobit drugoga. Ta činjenica ukazuje na važnost zajedničkog rada svih učitelja i stručnih suradnika na podizanju kvalitete nastavnog procesa i aktivnog uključivanja učenika u sve etape zajedničkog rada.

Rad školskog pedagoga s roditeljima – unapređenje socijalnih kompetencija

Jedna od važnijih odrednica pedagoški djelotvorne škole jest razvijena suradnja s roditeljima. Dakle, suradnja predstavlja zajedničko djelovanje i pregovaranje koje je usmjereno prema nalaženju rješenja, tj. novog zajedničkog polazišta. Za dijete najvažniju ulogu imaju roditelji. Odnos roditelj-dijete isprepleten je brigom, toplinom i ljubavlju, što za rezultat daje poučnu interakciju. Temelj socijalne kompetencije je povezana interakcija dijete-roditelj, dijete s usvojenim socijalnim vještinama i roditelj autoritativnog odgojnog stila. Pozitivno roditeljstvo, ljubav, toplina i briga, poticajno djeluju na dijete

te ga grade u samopouzdanu i samosvjesnu osobu koja je ispunjena i sigurna u sebe. Takvo dijete svakodnevne izazove i događaje doživljava manje stresnima te ih rješava na konstruktivan način. U početku su djetetu najvažniji odnosi u obitelji, a kasnije važnu ulogu imaju odnosi s vršnjacima. Osim roditelja i vršnjaka učitelji također imaju važnu ulogu u razvoju socijalne kompetencije djeteta. Djeca školske dobi provode više vremena s učiteljima nego s roditeljima te se pokazalo kako su djeca, koja su izgradila odnos povjerenja s učiteljem, socijalno kompetentnija u odnosima s vršnjacima. Škola i razred pružaju djetetu brojne mogućnosti za stvaranje socijalnih odnosa, sklapanje vršnjačkih odnosa i odnosa s drugim odraslim osobama, što stvara mnogo prilika za razvoj socijalnih vještina. Suradnja roditelja i škole ima značajno mjesto u odgoju djeteta jer na taj način u praksu prelazi pedagoški zakon o skladnom djelovanju različitih sudionika odgoja. Bez usklađenog i učinkovitog djelovanja s vrtićem i školom ne možemo ostvariti osnovne ciljeve odgoja. Jedino njihova kvalitetna suradnja može pridonijeti ostvarenju ciljeva. Prema Malešu (1994) suradnja treba biti jednaka – jer se dijele ciljevi vezani za odgoj (i obrazovanje) djeteta, aktivna – potiče se razvoj djeteta te odgovorna – jer i škola i roditelj imaju svoja prava, ali i dužnosti. U radu s roditeljima školski pedagog svakako treba naglašavati njihovu ulogu u razvoju socijalnih kompetencija učenika. Isto tako školski pedagog informira roditelje o aktivnostima škole koje su usmjerene na razvoj socijalnih kompetencija učenika. Kao i u radu s učiteljima i učenicima, školski pedagog u razgovoru s roditeljima može raščlaniti socijalnu kompetenciju na nekoliko kompo-

nenti: sposobnost izgradnje dobrog odnosa, sposobnost suradnje te sposobnost upravljanja sukobima i njihovog rješavanja. Dio aktivnosti provodi se predavanjem i prezentacijama, a jedan dio može se ostvariti radionicama u kojima sudjeluju roditelji. Roditeljima je važno pojasniti da je socijalna kompetencija složeni konstrukt koji se sastoji od više specifičnih vještina, no važno je znati da se one mogu naučiti, odnosno da je socijalnu kompetentnost moguće i nužno razvijati. Zato je potrebna stalna suradnja roditelja i škole te međusobno informiranje o razvoju učenika. Da bi roditelji što kvalitetnije pomogli svom djetetu u razvoju socijalne kompetencije važno je:

- razvijati topao i podržavajući odgoj u obiteljskom domu

- jačati samopouzdanje djeteta – samopouzdana osoba djeluje, aktivna je i zna ostvariti što želi; znači, samopouzdanje omogućuje bolju interakciju s drugim osobama, a time i unapređuje socijalnu kompetenciju

- učiti dijete socijalnim vještinama (komunikacijske vještine, vještine nenasilnog rješavanja sukoba, vještine donošenja odluka i rješavanja problema itd.)

- omogućiti djetetu druženje s vršnjacima – djetetu je potrebna interakcija s drugom djecom kako bi oponašala, isprobavala i uvježbavala socijalne vještine

- igranjem s djetetom – dijete uči socijalne vještine kroz igru s drugom djecom, ali isto tako puno nauči i kroz igru s roditeljima

- pružiti podršku djetetu kako se nositi s neugodnim emocijama – razumijevanjem za izražavanje emocija kao što su strah, ljutnja i tuga; važno je djetetu biti model poželjnog nošenja s emocijama

- čestim razgovorom o socijalnim odnosima, vrijednostima i emocijama drugih ljudi – npr. tijekom čitanja priča postavljajući djetetu pitanja poput: “Što misliš kako se on/ona osjeća?” “Kako bi se ti osjećao/la da se to tebi dogodilo?” - tako dijete uči o empatiji

- ukazivanjem da svako ponašanje ima posljedice, pa tako i emocije imaju uzroke – povezivanje ponašanja s ishodom pomaže djeci u razvoju empatije te ih uči da njihovo ponašanje prema drugima dovodi do njihovih reakcija.

Kako bi se što bolje povezalo roditelje i školu, jedna od uloga školskog pedagoga je rad s razrednicima na osmišljavanju i kreiranju novih oblika suradnje s roditeljima. Potrebno je sve više raditi na posebnim modelima koji podrazumijevaju specifične oblike izobrazbe roditelja, savjetovašta ili školske radionice. Organizacijom grupnih susreta roditelja prema određenom kriteriju (interesi, problemi, potrebe...) razrednici i stručni suradnici savjetuju i pružaju podršku roditeljima u njihovim odgojno-obrazovnim nastojanjima. Osim toga, cilj je uključiti što više roditelja u neposredni rad u školi i to primjenom različitih drugih aktivnosti, kao što je međusobno pružanje pomoći između roditelja, participiranje roditelja u različitim programima škole: obrazovnim, socijalnim, zdravstvenim, ekološkim, kulturnim i dr.; roditelji – voditelji radionica za roditelje ili učenike, volonterski rad roditelja, posjeti obitelji i dr. (Rosić i Zloković, 2003, str. 35). Suvremeni modeli suradnje zahtijevaju organizaciju i razvoj drukčijeg, novog odnosa između škole i roditeljskog doma, utemeljenu na bogatoj komunikaciji i zajedničkom radu, usmjerenu na stvaranje sredine koja će

djelovati poticajno na razvoj učenika i na njegove socijalne kompetencije. Ovo područje velik je izazov za rad školskog pedagoga i u sadašnjim reformskim nastojanjima uloga školskog pedagoga postaje značajna kad se govori o povezivanju škole i obiteljskog doma.

Stvaranje prepoznatljivosti škole i razvoj kulture škole

Kultura škole kao i kultura kvalitete u odgoju i obrazovanju podrazumijeva stalnu brigu o unapređivanju kvalitete cjelokupnog rada škole. Uloga školskog pedagoga u oblikovanju školske kulture određena je opisom djelatnosti školskog pedagoga kao najšire profiliranog stručnog suradnika, nositelja pedagoško-razvojnih poslova u školi. "Naglasak na pedagoško-didaktičkom području školskog i nastavnog rada pedagoga, dovodi ovog stručnog suradnika u poseban odnos s nastavom i poseban odnos s učiteljima u ovom području. Nastava je, s njihovog zajedničkog stajališta, najvrjedniji laboratorij u kojem se ispituju mnoge mogućnosti nastavnog rada." (Jurić, 2004, str. 246). Osnova današnje razvojne pedagoške djelatnosti je predviđanje, osmišljavanje, poticanje i usmjeravanje razvoja pedagoškog procesa u skladu s potrebama i razvojnim potencijalima učenika. Dakle, uloga školskog pedagoga u kreiranju i razvoju kulture škole značajna je i svojim položajem u školi. Od školskog pedagoga očekuju se školske akcije i nastojanja s ciljem unapređivanja odgojno-obrazovnog rada. Školski kurikulum ima cilj stvaranje prepoznatljivosti škole u sredini u kojoj škola djeluje na nivou lokalne zajednice i šire. Upravo je školsko ozračje važan dio ostvarivanja prava

učenika na sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, a time i sudjelovanje u stvaranju kulture škole. Staničić (2006) spominje pet područja vezanih za kulturu škole: područje pedagoške kulture, organizacijske kulture, specifične školske kulture, kulture odnosa te didaktičke kulture. Školski pedagog svojim djelovanjem obuhvaća sva područja i to u neposrednom radu s učenicima u nastavnom procesu, savjetodavnim radom ili pružanjem podrške sudionicima odgojno-obrazovnog procesa. U kvalitetnom i poticajnom školskom okruženju doći će do ravnomjernog razvoja kompetencija učenika, a posebno socijalnih kompetencija. Karakteristika školskog ozračja ovisi o spremnosti svih sudionika za ravnopravno sudjelovanje u svim etapama nastavnog procesa. Uključivanje učenika u izbor, planiranje, ostvarivanje i vrednovanje didaktičkih strategija važno je za učenje demokracije. U reformskoj preobrazbi škole naglašava se komunikacijska participacija svih sudionika kurikula. Naglasak je na razvoju temeljnih kompetencija učenika i izgradnju opće kulture kao polazišta za cjeloživotno učenje. U školi usmjerenoj prema učeniku mijenja se i njegova uloga i konačno učenik postaje aktivni sudionik odgojno-obrazovnog procesa. Da bi to postigao, učenik mora imati razvijene socijalne kompetencije. Ciljevi iskazani iz perspektive učenika čine vidljivim što će raditi, s kojim ishodima i koje će kompetencije stjecati. Kako bi se omogućio ovakav pristup radu, uloga školskog pedagoga u odnosu na učitelje je osmišljavanje različitih oblika stručnog usavršavanja u školi. Razvojno-pedagoško djelovanje školskog pedagoga okvir je iz kojeg idu poticaji, motivacija i kreativni impulsi prema svim sudionicima od-

gojno-obrazovnog rada, a sa svrhom uvođenja inovacija. Razvoj tehnologije pridonio je novim načinima interakcije među ljudima. Danas je funkcioniranje bez interneta gotovo nezamislivo. Učenici internet i društvene mreže najčešće koriste kao socijalni medij; oni zapravo čine isto što i u ostalim oblicima javnog života: druže se, natječu za socijalni status, predstavljaju sebe (Car, 2010). Možemo zaključiti da je online okruženje postalo „novi svijet“ za razvijanje socijalne kompetencije. Učenici najviše vremena na internetu i društvenim mrežama provode komunicirajući s prijateljima, komentirajući osobe te dijeleći fotografije i videozapise. Učenici koji ne nalaze zajednički jezik s vršnjacima u realnom svijetu, mogu svoju potrebu za poštovanjem zadovoljiti u online okruženju. Ipak, treba upozoriti i na opasnost prekomjernog online komuniciranja koje može utjecati na izoliranje iz realnog života. Korištenje društvenih mreža i interneta u nastavnom procesu sastavni je dio neposrednog rada učenika i učitelja. Budući da je to noviji pristup radu u školi, on predstavlja izazov za sve sudionike. Uloga školskog pedagoga odnosi se na rad s učenicima i učiteljima, i to na području uvođenja novih medija u nastavni proces i organizaciju drukčije nastave nego što je to bila prijašnjih godina. Informatizacija škole i suvremeni pristup učenju zahtijeva stalno stručno usavršavanje učitelja i stručnih suradnika. Učenici mogu pomoći učiteljima u primjeni novih nastavnih sredstava tijekom zajedničkog neposrednog rada. Aktivnost i motivacija učenika za nastavni rad u kojem se koriste suvremena sredstva raste, a pogotovo kad su učenici nositelji pojedinih dijelova nastavnog procesa i kad aktivno sudjeluju u korištenju spomenu-

tih sredstava i pomagala. Sve je to dio stvaranja kulture škole, međusobnih odnosa, komunikacije i inovacija, što na kraju rezultira razvojem socijalnih kompetencija učenika. Rad školskog pedagoga i suradnja sa svim sudionicima odgojno-obrazovnog rada temelji se na stvaranju zajednice koja uči, u kojoj su svi članovi aktivni sudionici i svi svojim individualnim karakteristikama doprinose ostvarivanju postavljenih ciljeva i ishoda učenja i rada. Poticanje suradničkih oblika rada u nastavi nema cilj samo ritmizaciju nastavnog procesa, već trajnu promjenu unutar strukture didaktičke kulture škole s ciljem unapređenja učinkovitosti nastave u svim njezinim sastavnicama. Mijenjanjem ustaljenih socijalnih oblika rada u nastavi utječemo na razvoj i drugih obilježja didaktičke kulture škole poput primjene nastavnih medija, različitih stilova poučavanja, didaktičkih principa, sustava nastave itd. (Kolak, 2012). Sve navedeno predstavlja izazov u radu školskog pedagoga koji zajedno s ravnateljem, učiteljima, stručnim suradnicima i roditeljima učenika nastoji osigurati pozitivno i motivirajuće školsko okruženje u kojem će učenici razvijati svoje socijalne kompetencije. Škola u kojoj se u nastavnom djelovanju učitelja i stručnih suradnika prepoznaje kreativnost, inovacija, korištenje različitih medija, u kojoj su razvijeni socijalni odnosi svih sudionika odgojno-obrazovnog rada, postaje prepoznata po svojoj kvaliteti.

Zaključno razmatranje

Socijalna kompetencija predstavlja način na koji pojedinac koristi socijalne vještine (Bradar, 1993). Brajša-Žganec (2003, str.25) navo-

di da osnovne socijalne vještine čine: vještine slušanja, lijepog i odvažnoga govora, traženja pomoći i naklonosti drugih. Na razvoj socijalne kompetencije utječu biološki i okolinski činitelji. Najveći utjecaj na razvoj socijalnih kompetencija imaju roditelji, a kasnije vršnjaci, odgajatelji i učitelji te u novije vrijeme mediji, a posebno internet i društvene mreže. Školski pedagog u suradnji s učiteljima i uz pomoć roditelja osigurava poticajno školsko ozračje u kojem se ostvaruje kvalitetno suradničko učenje koje dovodi do povezanosti među sudionicima učenja, solidarnosti, tolerancije, kreativnosti u radu, fleksibilnosti, razvoja kritičkog mišljenja, razvoja komunikacije i odgovornosti prema radu i učenju. Za napredak škole i unapređenje pedagoške prakse potreban je timski pristup radu s učenicima. Školski timovi i radne grupe osnovni su aspekt produktivne i operativne infrastrukture za napredak škole. Kvalitetna škola u kojoj je djelotvorna operativna infrastruktura zahtijeva složne timove. Od timova u školi zahtijeva se da maksimalno koriste svoje znanje te da svaki član jednako doprinosi. Školski pedagog po opisu poslova koje obavlja u školi često je član ili voditelj pojedinih timova. Brojne su prednosti timskog rada počevši od objektivnih, kao što su sposobnost brzog i učinkovitog reagiranja u promjenjivom okruženju, pa do subjektivnih koje su važne za svakog pojedinca: smanjen stres, zadovoljstvo jer uče od drugih, opuštenost u radu i svakako pomažu u razvoju socijalnih kompetencija učenika. Školski pedagog može djelovati na način da vodi i priprema učenike prema razumijevanju njihovih samih i razumijevanju drugih. Suvremena škola štiti i razvija individualnost pojedinca te razvija njegovu

cjelovitu osobnost. Kurikul suvremene škole uključuje teme poput ekologije, zdravlja, gospodarstva, politike, građanskog odgoja, nasilja, siromaštva i problema svakodnevice. Razvijanje socijalnih kompetencija i komunikacije, stvaranje vlastitog mišljenja, stava i identiteta kod učenika važne su zadaće u radu školskog pedagoga. Prema tome, suvremena škola predstavlja izazov za sve sudionike odgojno-obrazovnog procesa i iziskuje od svih njih suradnju i zajedničko učenje i poučavanje.

Literatura:

- Bognar, B. (2006). Akcijska istraživanja u školi. *Odgojne znanosti*, 8(11), 209-228.
- Brajša, P. (1994). Pedagoška komunikologija – razgovor, problemi i konflikti u školi. Zagreb: Školske novine.
- Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Brdar, I. (1992). Socijalna kompetencija i socijalni status. *Godišnjak Zavoda za psihologiju* (31-35). Rijeka.
- Brdar, I. (1993). Socijalna kompetencija i neki aspekti ličnosti (11-17). *Odsjek za psihologiju*, Rijeka.
- Car, S. (2010). Online komunikacija i socijalni odnosi učenika. *Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za pedagogiju*.
- Fajdetić M., Šnidarić N. (2014). Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak*, 154 (3), 237 –260.
- Jevtić, B. (2012). Jačanje socijalnih kompetencija unutar interkulturalnih vršnjačkih grupa. *Pedagojska istraživanja*, 9 (1–2), 103 –115.

- Jurčević Lozančić, A. (2016). Socijalne kompetencije u ranome djetinjstvu. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Jurić, V. (2004). Metodika rada školskog pedagoga. Zagreb: Školska knjiga.
- Klarin, M. (2006). Razvoj djece u socijalnom kontekstu. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Kolak, A. (2012). „Školska kultura kao čimbenik kvalitete škole“. U: Hrvatić, N.; Klapan, A.(Ur.), Pedagogija i kultura, sv. 1. (226 - 239). Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.
- Maleš, D. (1994). Različito shvaćanje suradnje roditelja i profesionalaca U: Napredak 135 (3), 342-349.
- Maleš, D., Stričević, I., Ljubetić, M. (2010). Osposobljavanje budućih pedagoga za rad s roditeljima. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*. 56 (24), str. 35-44.
- Rosić, V., Zloković, J. (2003). Modeli suradnje obitelji i škole, Đakovo:Tempo.
- Tudor, G., Srića, V. (1998). Menadžer i pobjednički tim – čarolija timskog rada. Zagreb: MEP Consult & CROMAN.
- Staničić, S. (2006). Upravljanje ljudskim potencijalom u školstvu. *Odgojne znanosti*, 8 (2), str. 515.-533.
- Uzelac S. (1993). Individualni socijalnopedagoški rad s učenicom. *Kriminologija i socijalna integracija* 1 (1), 117-132.
- Vuković, N. (2011). Izazovi školskom pedagogu. *Napredak*. 152 (3-4), str. 551.-568.dfr

Abstract

The role of a school pedagogue in the development of students' social competencies

The latest reform efforts aim to develop student competencies which will help them in their future education and work environment. In this paper, the stress is on the work of a school pedagogue in their dealings with students and on the development of student's social competences. To become a socially competent person means to acquire pro-social behaviors and certain skills which enable the understanding of one's environment and effective coping with everyday situations. Children, even before they start school, acquire a certain level of social competence which then needs to be developed during formal education and enable the students to acquire new social skills which are then needed to cope with a new environment. Besides teachers, a portion of this responsibility falls on the school pedagogue. School pedagogue, in elementary school, follows the growth, development, learning and progress of a student since they enrolled school up until they finish elementary school. School is a community based on learning, playing, socializing and development where every individual develops accordingly to their personal abilities and traits. Brajša-Žganec (2002) states that "a child's social development encompasses behaviors, attitudes and feelings consolidated in a child's interaction with adults and peers" (pg. 23). Therefore, parental home and school are the first communities where the student develops their social competencies. Consolidated efforts made by teachers and school counselors on the improvement of students' social competencies has an aim of preparing students for life and work in our society and to create a feeling of community among the students. This is achieved by developing relationships among teachers, school counselors and other students, most often their peers, and other adults who in any way directly participate in the functioning of the school and in such way help with the development of students' social competencies. Taking the broader context into account, we discuss a curriculum focused towards the student, a curriculum where the student's opinions and viewpoints, goals and developmental needs are respected, and the developmental interaction of education is based on interpersonal relationships. In the paper, the domains of school pedagogue's work are deliberated in connection to the development of the students' social competencies, organization of teamwork with the purpose of advancing the students' social skills, peer support and the work of a school pedagogue with teachers, students and their parents on the students' social competences.

Keywords: *social competences, socialization, teamwork, counselling, expert support*